

Hazánk barlangjainak állatvilága.

Lapunk mult számában Vörös Vidor úr a barlangokban jelentkező szerves életet ismertetvén, érdekes cikke végén azon óhajtásnak ad kifejezést: vajha hazánk természettudósai figyelmüket Magyarország nevezetesebb barlangjainak flórájájára és faunájára is fordítanák!

Nagy örömünkre szolgál, hogy ezen indokolt óhajtás egy részének immár megfelelehetünk, és örömmel constatálhatjuk, miszerint hazánk barlangjainak állatvilágát már mintegy 8 év előtt alaposan ismerteté magyar nyelven, magyar természetbuvár! 1865-ben jelent meg ugyanis Frivaldszky János jeles tudósunktól egy akadémiai értekezés (Adatok a magyarhoni barlangok faunájához*), mely kimerítően tárgyalja a barlangjainkban tenyésző állatokat és hű képet nyújt az ott nyilvánuló állati életről.

Kisértsük meg említett tudósunk vezérfáklyája mellett a sötétség birodalmának eme csöndes lakóival közelebbről megismerkedni.

Hazánk barlangjai közül — írja Frivaldszky — némelyek már régóta ismeretesek arról, hogy őszállati maradványokat tartalmaznak, mások pedig csak az utolsó évtizedben vétettek kutatás alá, mióta t. i. a természetrajzi tudományok iránt hazánkban is nagyobb részvét mutatkozik. A most annyira általánossá vált fürkészése a barlangokban élő állatoknak 10 év előtt hazánkban még nem talált rokonszenvre, mind a mellett, hogy 1846-ban néhány a Kassa-Eperjesi magyar orvosok és természetvizsgá-

*) Mathematikai és természettudományi Közlemények. Kiadja a M. T. Akademia mathem. és természettud. állandó bizottsága. 1865. III. köt. 17 s k. l.

lók nagygyűléséről hazatérő buvárnak sikerült az aggteleki nagyhirű barlangban, egy valódi barlangi — a nadályfélékhez tartozó — új nemet és fajt felfedezni.

Ezen érdekes felfedezés, valamint a krainai barlangokban élő állatoknak érdekessége által ösztönözve, elszánta magát hazánk barlangjait részletesen átkutatni; s kutatásait 1853-ban a Gömörmegyében fekvő aggteleki barlangban kezdé meg.

E hirneves banlang, melyet nagyságra nézve a világ valamennyi eddig ismert barlangja között egyedül csak az éjszak-amerikai Mammuth-barlang mul felül, főágának első részében ugynevezett ó-ágában nem igen bir ugyan semmiféle állatfajt felmutatni; azonban 750 ölen túl, az új ágban már élő lényekkel is találkozunk. A tócsák szélén egy pár elsoványodott békát (*Rana temporaria* és *Pelobates fuscus*) látunk üldögdélni, a vízben pedig a foltos és tarajos göte (*Triton punctatus* és *cristatus*) mozognak; mindezek kétségkívül nagyobb esőzések alkalmával a barlangban folydodáló patakcsa vizével sodortattak be. A tócsákat jobban szénügyre vevén, az iszapban egy 2—3 hüvelyk hosszú szürkés nadályfélére akadunk, mely *Typhlobdella Kovátsii* (Kováts vakoczája) név alatt ismeretes, és mely e barlangon kívül eddig még sehol másutt nem találtatott. Ezen valódi barlanglakó vak piócza közelében ott uszkál egy szintén vak rákocska (*Nyphargus stygius*), mely a fericsei barlangban Biharmegyében, valamint a krainai barlangokban is tenyészik. A harmadik aggteleki vak állat egy hófehér héjáncz, a szemercsés vakász (*Titanethes graniger*), mely leginkább nedves talajon és cseppköveken tartózkodik.

Az ó barlang mellékágaiban is fordulnak elő élő lények; nevezetesen az u. n. rókalyukban két érdekes vak kollancs; a karcslábu rejlér (*Eschatocephalus gracilipes*) és a karcslábu vérszip (*Hoemalastor gracilipes*). Valószínű, hogy mint a többi kollancsok, ezek is az állatokon, és pedig a barlangban lakó denevéreken élösködnek. E denevérek a Denevér-barlangnak nevezett melléküregben tanyáznak nagy mennyiségben és két külön fajhoz tartoznak. Az egyik faj a közönséges denevér (*Vespertilio murinus*), a másik Schreibers denevére (*Vespertilio Schreibersii*). Ezen üreg közepén csaknem ölnyi vastagságu réteget képez a denevér-ganéj; benne többféle légyfaj nyűi táp-

lálkoznak és fejlődnek. A ganéjon s a barlang falain eddig mintegy öt légyfaj észleltetett, — mind oly állatok, melyek a szabadban is előfordulnak árnyékos helyeken. A rovarok osztálya ezeken kívül még egy holyvaféle bogár (*Quedius fulgidus* var. *niger*) által van képviselve, mely rendesen barlangokban él és csaknem valamennyi eddig megvizsgált barlangban előfordul.

Az egész aggteleki barlangban tehát összesen 17 állatfaj észleltetett, melyekből 4 faj rendkívüli eset által került a barlangba, 6 faj árnyékot s hűvös helyeket kedvel, 2 faj barlangkedvelő és 5 faj a barlang valódi lakója.*)

Forduljunk ezután a Biharmegye déli részén a Sebes- és Fekete-Körös között fekvő barlangokhoz, melyek kiváló érdekel birnak az által, hogy bennök ép úgy, mint a krainai barlangokban, több valódi barlanglakó bogár is tenyészik. E bogarak kizárólag és állandóan sötét üregekben élnek s ennek folytán, mint tudjuk, mind vakok.

A biharmegyei barlangok legelőször 1856-ban tárták fel a tudósok előtt állattani kincseiket. Első volt a Pestere-Esküllő határában fekvő igriczi barlang, mely a benne található számos ősvilági állat, medve, hiéna és farkas ásatag csontjai miatt is már magára voná a tudósok figyelmét. E barlang első részében csak az árnyékot vagy hűvös helyeket kedvelő állatkák — egy éji lepke, három légyfaj, egy reczésröpü rovar és a már említett holyvaféle bogár (*Quedius fulgidus*) — mutatkoztak ugyan; de hátsó részében már valódi barlangi állatokkal találkozunk; még pedig a szemercsés vakász (*Titanethes graniger*) mellett két vak bogárral, u. m. Redtenbacher vaklájával (*Anophthalmus Redtenbacheri*) és Kovacs barlangárjával (*Drimeotus Kovácsii*) melyek csupán csak a bihari barlangokban élnek és azok kizárólagos sajátjai.

Nem kevésbbé érdekes a Kalota falu határában levő barlang, mely az ugynevezett vida-völgyi Kugler hegynek oldalában az ott folydogáló csermelytől mintegy 40 ölnyi magasságban nyílik. E néhol szép cseppkövekkel diszitett üregben is egy sötétségkedvelő denevérfajon s a barlangkedvelő holyvaféle bo-

*) Azóta itt még két bogár (*Aleochara moesta*, *Philonthus cephalotes*) és egy barlangkedvelő pókfaj (*Epeira fusca*) is észleltetett.

gáron kívül három valódi barlanglakóra akadunk, közöttük egy csak itt élő vak bogár a csinos karcsu odorászra (*Pholeuon gracile*).

A Fekete-Körös völgyének északkeleti részében is több barlang nyílik. Közölük főleg a következő három érdemel említést:

A Belényestől egy órányira fekvő fericsei barlang cseppkő diszitménye meglehetősen szegény ugyan, de annál gazdagabb annak állatvilága. Itt tanyázik 7 árnyékot és sötétséget kedvelő faj — egy ezerlábu, egy szép biga] (*Hélix crystallina*), két légyfaj, egy éji lepke, egy reczés- és egy hártyaröpü rovar — mellett még 3 barlangkedvelő és 7 valódi barlanglakó állatt; ezek között két vak bogár Kratz barlangárja (*Drimeotus Kraatzii*) és Redtenbacher vaklája (*Anophthalmus Redtenbacheri*).

Ez utóbbinak egyik válfaja (var. *paroecus*) előfordul az odább fekvő fonáczaai barlangban is, hol ezen és más barlanglakókon kívül még nagy mennyiségben él denevérganéjon egy csupán itt tenyésző más vak bogár is, a hosszucsápu odorász (*Pholeuon leptodirum*).

A harmadik nevezetesebb barlang már Erdély határához közel, körülbelől 4500 láb magasságban a Csicsera ismeilor hegynek meredek oldalán tátong és Oncsásza nevet visel. Vendégei és valódi lakói 4 árnyékot kedvelő, egy barlangkedvelő és 4 valódi barlanglakó fajból állanak. Az utóbbiak között van a barlangnak egy saját vak bogárfaja is, mely keskeny-n]y a k u o d o r á s z (*Pholeuon angusticolle*) név alatt iratott le.

Közösen él azonkívül a Fekete-Körös völgyének e három barlangjában a karcsulábu rejléren (*Eschatocephalus gracilis*) és szemercsés vakász (Titanethes graniger) kívül egy vak pankány is, a r ö v i d l á b u m e t e l é r (*Blochrus brevipes*), mely alkalmasint a barlangok többi lakóit pusztítja, mint egy ugyanily nemű más fajnál a krainai barlangokban észleltetett.

A bihari barlangok csoportja, mint ezekből láthatjuk, sikerdús eredménynyel koronázza a természetbuvár fáradozásait, számos barlangkedvelőn kívül összesen 11 valódi barlanglakó vak állat tartozkodván sötét üregeiben.

Hazánk déli részén a bánsági érczhegységben létező barlangok 1862-ben vizsgáltattak meg. Ezek állatvilága nem bizonyult be ugyan oly gazdagnak, mint a bihariaké; de azért itt is

előfordulnak az örökös sötétségben tenyésző állati életnek egyes képviselői.

Oravicza mellett Stájerlak közelében van egy pár barlang; egyikökben a már többször említett vak karcsalábú rejlér (*Eschatocephalus gracilipes*) tartozkodik.

Valamenyi bánsági barlang között legérdekesebb a Krassova vidékén fekvő szokolováci; a mennyiben annak alig szobanagyságu csarnokában a szerteheverő kövek alatt egy új bogár, Miller vaklája (*Anophthalmus Milleri*) fedeztetett fel. *)

A bánsági hegyekben még itt-ott elszórt barlangok közül leginkább ismeretese a kolumbácsi, Veterani és Herkules barlangok, melyekben különféle denevérfajok tanyáznak. A kolumbácsi barlang denevérein, mint valódi barlanglakó, a vak karcsalábú vérszip (*Haemalastor gracilipes*) élösködik.

A régóta ismeretes abaligeti barlang Baranyamegyében már több ízben lőn a hazai természetbuvárok által meglátogatva, de abban két denevérfajon, t. i. a dombosorru orbötök (*Rhinolophus clivosus*) és Schreibers denevérén (*Vespertilio Schreibersii*) kívül más barlangi lakó nem észleltetett.

Ha mindezen kutatások eredményeit összefoglaljuk, kitűnik tehát, miszerint hazánk eddig megvizsgált barlangjaiban, összesen 14 valódi barlanglakó faj és válfaj tenyészik, és pedig 7 faj és egy válfaj bogár, 3 faj pankány, 2 faj héjancz és egy faj gyűrűny.

A magyarországi barlangok állatvilága azonban ez által még bizonyára nincs teljesen kimerítve. Számos barlangba még nem hatott be a tudomány világa, még nem lépett be a kutató buvár. De reméljük, hogy hazai természettudósaink nem mulasztandják el hazánk valamennyi, még hátralevő barlangját kifürkészni s e földalatti rejtekekből még több érdekes élő lényt napvilágra hozván, ez által hazai faunánk ismeretét előmozdítani!

*) Ugyanezen fajnak egy példányát dr. Szmolay temesvári orvos nemrég ugyancsak Krassómegyében Tomest mellett egy kő alatt a szabadban is találta.